

Sygn. akt V CSK 188/17

POSTANOWIENIE

Dnia 7 lutego 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jan Górowski (przewodniczący)

SSN Wojciech Katner

SSN Anna Owczarek (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku A. D. i M. D.

przy uczestnictwie P. S.A.

z siedzibą w K.

o ustanowienie służebności przesyłu,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 7 lutego 2018 r.,

skargi kasacyjnej uczestnika postępowania

od postanowienia Sądu Okręgowego w K.

z dnia 3 stycznia 2017 r., sygn. akt IV Ca .../16,

uchyla zaskarżone postanowienie, znosząc postępowanie apelacyjne i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w K.; pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 12 lipca 2016 r. Sąd Rejonowy w B. ustanowił na rzecz P. S.A. oraz następców prawnych tej spółki na nieruchomości stanowiącej własność wnioskodawców A. i M. D. służebność przesyłu, polegającą na prawie posadowienia i utrzymania urządzeń przesyłowych, stanowiących napowietrzną linię energetyczną szlakiem opisanym i zaznaczonym na mapie, wpisanej do ewidencji państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego, którą uznał za integralną część postanowienia. Wskazał, że służebność obejmuje ponadto prawo dostępu osób upoważnionych przez przedsiębiorcę w celu dokonania remontu, konserwacji i naprawy tych urządzeń. Sąd zasądził na rzecz A. D. kwotę 26.349 zł i na rzecz M. D. kwotę 5.270 zł tytułem wynagrodzenia za ustanowienie służebności.

Sąd Okręgowy w K. postanowieniem z dnia 3 stycznia 2017 r. oddalił apelację uczestnika P. S.A. i obciążył go kosztami postępowania przed sądem drugiej instancji.

Skargę kasacyjną od postanowienia Sądu Okręgowego w całości wniósł uczestnik. Wnosząc o uchylenie orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, ewentualnie o uchylenie orzeczenia i jego zmianę poprzez oddalenie wniosku o ustanowienie służebności przesyłu skarżący powołał podstawy kasacyjne z art. 398³ § 1 pkt 1 i 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Podstawa naruszenia przepisów postępowania wskazuje na nieważność postępowania apelacyjnego, spowodowaną pozbawieniem uczestnika możliwości obrony praw, na skutek niedopuszczenia do udziału w rozprawie pełnomocnika w osobie aplikanta radcowskiego, mimo uprawdopodobnienia jego upoważnienia faksem przesłanym wcześniej do sądu, i nieuwzględnienia wniosku o dopuszczenie tymczasowe do udziału w sprawie do podjęcia naglącej czynności procesowej na podstawie art. 97 § 2 k.p.c. (art. 379 pkt 5 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.). W jej ramach powołano ponadto uchybienie art. 382 w zw. z art. 232 zd. 2 w zw. z art. 391 § 1 i art. 13 § 2 k.p.c. poprzez wadliwe przeprowadzenie postępowania dowodowego, skutkujące uznaniem za nie udowodnioną daty budowy urządzeń przesyłowych przy jednoczesnym braku kwestionowania tej okoliczności przez wnioskodawców

i zaniechanie przeprowadzenia postępowania dowodowego z urzędu na tę okoliczność, art. 382 w zw. z art. 308 § 1 i 2 w zw. z art. 232 zd. 1 w zw. z art. 391 § 1 i art. 13 § 2 k.p.c. poprzez uznanie, że dla obdarzenia mocą dowodową kserokopii dokumentów konieczne było udowodnienie przez uczestniczkę istnienia ich pierwowzoru w postaci oryginałów, tj. stawianie im wymagań dotyczących dowodów z dokumentów. Podstawa naruszenia prawa materialnego wskazuje na uchybienia: art. 287 w zw. z art. 288 i art. 305¹ k.c. poprzez brak właściwego określenia treści służebności przesyłu, art. 7 w zw. z art. 292 i 172 k.c. poprzez błędną wykładnię i uznanie, że poprzednik prawny uczestniczki działał w złej wierze obejmując urzędnika przesyłowe, art. 234 w zw. z art. 232 k.p.c. poprzez błędne uznanie, że uczestniczka jest posiadaczem w złej wierze w sytuacji, w której wnioskodawcy w toku postępowania nie obalili domniemania dobrej wiary, art. 176 k.c. poprzez niezastosowanie ze względu na przyjęcie, że uczestniczka nie wykazała, że jej poprzednikiem prawnym był Skarb Państwa, art. 5 ust. 3 ustawy o przekształceniach własnościowych niektórych przedsiębiorstw państwowych o szczególnym znaczeniu dla gospodarki państwa poprzez uznanie, że uczestniczka powinna udowodnić, iż doszło do przekształcenia prawnego, podczas gdy okoliczność ta nastąpiła z mocy prawa.

Uczestnik zgłosił ponadto wniosek restytucyjny o nakazanie wnioskodawcom zwrotu kwot wypłaconych tytułem wynagrodzenia ustanowienie służebności na podstawie prawomocnego postanowienia Sądu pierwszej instancji.

Sąd Najwyższy zważył:

Uzasadniona jest podstawa kasacyjna wskazująca na nieważność postępowania apelacyjnego. Jak wynika z akt sprawy, do Sądu Okręgowego w K. w dniu 20 grudnia 2016 r. o godz. 11¹⁰ wpłynął fax zawierający upoważnienie aplikantki radcowskiej D. W. do zastępowania radcy prawnej J. O. w postępowaniu przed sądem drugiej instancji. Mimo pewnych przesunięć tekstu, będących wynikiem usterek technicznych urzędzeń przesyłających fax, był on czytelny i właściwie identyfikował czynność udzielenia umocowania, osobę upoważniającą, upoważnioną, oznaczenie sprawy, termin posiedzenia. Na rozprawie w dniu 20 grudnia 2016 r., rozpoczętej o godz. 13¹³, stawiła się aplikantka radcowska D. W., wniosła o tymczasowe dopuszczenie do udziału w rozprawie w oparciu o

upoważnienie przesłane faxem, zobowiązując się do przedstawienia jego oryginału. Sąd odmówił dopuszczenia jej do udziału w rozprawie, wydał postanowienie odmawiające uwzględnienia wniosków dowodowych uczestnika mających wykazać nowe okoliczności, ujawnione po zamknięciu rozprawy przed sądem pierwszej instancji, zamknął rozprawę i odroczył ogłoszenie orzeczenia do dnia 3 stycznia 2017 r. W dniu 23 grudnia 2016 r. do Sądu wpłynęło pismo procesowe uczestnika, do którego załączono oryginał upoważnienia. Na posiedzeniu w dniu 3 stycznia 2017 r. stawiała się aplikantka radcowska D. W., która wnosząc o otwarcie rozprawy wskazała na niemożność wzięcia w niej udziału. Sąd Okręgowy oddalił wniosek i ogłosił orzeczenie o oddaleniu apelacji uczestnika.

Judykatura zgodnie przyjmuje, że w postępowaniu przed sądem drugiej instancji odpowiednio ma zastosowanie art. 97 § 1 i 2 k.p.c., w myśl którego sąd może tymczasowo dopuścić do podjęcia naglącej czynności procesowej osobę nie mogącą na razie przedstawić pełnomocnictwa, wyznaczając jednocześnie termin, w ciągu którego osoba działająca bez pełnomocnictwa powinna je złożyć albo przedstawić zatwierdzenie swej czynności przez stronę (por. m.in. nie publikowane postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 25 czerwca 2015 r., V CSK 534/14, z dnia 14 czerwca 2017 r., IV CZ 21/17). Przepis ten dotyczy sytuacji, gdy osoba mająca podjąć czynności procesowe nie może się wylegitymować stosownym pełnomocnictwem (pełnomocnictwem substytucyjnym, upoważnieniem) bądź z tej przyczyny, że nie zostało ono dotąd udzielone, bądź wprawdzie zostało udzielone, ale nie może być przedstawione w danej chwili. W tym drugim wypadku wymagany jest wysoki stopień prawdopodobieństwa faktu udzielenia pełnomocnictwa procesowego. Fotokopia, bądź fax w braku elementu konstytuującego w postaci podpisu nie stanowią dokumentu pełnomocnictwa, ale mogą wykazywać jego treść i odpowiednio spełniać wymóg uprawdopodobnienia istnienia czynności mocodawcy dokonanej w formie pisemnej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 listopada 2007 r., IV CSK 228/07, OSNC-ZD 2008, nr 3, poz. 88, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 kwietnia 2011 r., II UK 316/10, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 stycznia 2003 r., I CZ 192/02, OSNC 2004, nr 4, poz. 64,

postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 8 grudnia 2011 r., IV CSK 172/11, z dnia 25 czerwca 2015 r., V CSK 534/14).

Wykładnia powyższa uwzględnia cel regulacji, stanowiącej element gwarancji procesowych prawa strony do podjęcia obrony w postępowaniu sądowym. Zaniechanie zastosowania art. 97 § 2 w zw. z art. 397 § 2 i art. 13 § 2 k.p.c. poprzez odmowę tymczasowego dopuszczenia do udziału w rozprawie osoby mogącej być pełnomocnikiem, mimo uprawdopodobnienia jej upoważnienia faksem przesłanym wcześniej do sądu, w sytuacji gdy bez wątplenia istniała potrzeba podjęcia przez uczestnika naglącej czynności procesowej doprowadziło do naruszenia wskazanego przepisu, skutkującego pozbawieniem możliwości obrony praw w postępowaniu przed sądem drugiej instancji. W opisanych okolicznościach uchybienie to miało charakter kwalifikowany stanowiąc tym samym ustawową przyczynę nieważności postępowania apelacyjnego (art. 379 pkt 5 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).

Z tych względów Sąd Najwyższy uchylił zaskarżone postanowienie, zniósł postępowanie przed Sądem Okręgowym i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego (art. 398¹⁵ § 1 i art. 108 § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).

kc

jw